

**PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU
NASILJA U OBITELJI**

**RULES OF PROCEDURE IN CASES
OF FAMILY VIOLENCE**

Vlada Republike Hrvatske

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Government of the Republic of Croatia

**Ministry of Family, Veterans' Affairs and
Intergenerational Solidarity**

Zagreb, 2008.

PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU NASILJA U OBITELJI

RULES OF PROCEDURE IN CASES OF FAMILY VIOLENCE

Izdavač: / Publisher:

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti,
Republika Hrvatska
Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity,
Republic of Croatia
Zagreb, Trg hrvatskih velikana 6

Odgovorna urednica: / Editor in Chief:

Jadranka Kosor, dipl. iur., potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i
ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti
Jadranka Kosor, LLB, Vice-President of the Government of the Republic
of Croatia and Minister of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational
Solidarity

Prijevod: / Translation:

Vesna Kudumija, Zagreb

Jezična obrada, grafičko oblikovanje i tisak: /

Language-edit, layout and print:
Intergrafika – TTŽ d.o.o., Zagreb

Naklada: / Print run:

10.000

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 677197

ISBN 978-953-7438-21-0

SADRŽAJ: / CONTENTS:

PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU NASILJA U OBITELJI
..... 5

RULES OF PROCEDURE IN CASES OF FAMILY VIOLENCE
..... 25

SADRŽAJ

UVOD.....	7
1. OBVEZE NADLEŽNIH TIJELA	8
<i>A/ Policija</i>	<i>8</i>
<i>B/ Centri za socijalnu skrb</i>	<i>13</i>
<i>C/ Zdravstvene ustanove</i>	<i>17</i>
<i>D/ Odgojno-obrazovne ustanove</i>	<i>18</i>
<i>E/ Pravosudna tijela</i>	<i>19</i>
2. OBLICI, NAČIN I SADRŽAJ SURADNJE.....	20
3. OSTALE AKTIVNOSTI I OBVEZE.....	22
4. ZAVRŠNE ODREDBE	23

UVOD

Imajući u vidu službene podatke o stanju, kretanju i obilježjima pojave nasilja u Republici Hrvatskoj, razvidno je da su najčešće žrtve nasilja osobe ženskog spola različite životne dobi i obiteljskog statusa, a najčešći počinitelji punoljetne osobe muškog spola u statusu sadašnjih ili bivših bračnih ili izvanbračnih drugova, očeva i sinova.

Svrha je ovog Protokola osigurati uvjete za djelotvoran i cjelovit rad nadležnih tijela radi unaprjeđenja zaštite i pomoći žrtvi nasilja u obitelji te pomoći počiniteljima u promjeni njihovog ponašanja odnosno promjeni vrijednosnog sustava u cilju nenasilnog rješavanja sukoba i uvažavanja ravnopravnosti spolova.

Ovaj Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: Protokol) temelji se na zakonima i podzakonskim aktima te na sadržaju i obvezama propisanim Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji od 2005. do 2007. godine koju je donijela Vlada Republike Hrvatske dana 9. prosinca 2004. godine (u daljnjem tekstu: Nacionalna strategija), a sadrži:

- **obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika** koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim nasilju u obitelji;
- **oblike, način i sadržaj suradnje između nadležnih tijela i drugih čimbenika** koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim nasilju u obitelji;
- **ostale aktivnosti i obveze koje se odnose na postupanje nadležnih tijela i drugih čimbenika** koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim nasilju u obitelji;
- **završne odredbe** kojima se propisuju postupanja u skladu s aktivnostima ovog Protokola.

Pojam (definicija) nasilja u obitelji i krug osoba koje uživaju zaštitu, propisani su Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine, broj 116/03.) i Kaznenim zakonom Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 110/97, 27/98, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04 i 84/05), a posebice člankom 215.a.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji definira nasilje u obitelji kao: *“svaku primjenu fizičke sile i psihičke prisile na integritet osobe; svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol; prouzročenje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva; fizički napad bez obzira da li je nastupila tjelesna ozljeda ili ne, verbalni napadi, vrijeđanja, psovanje, nazivanje pogrđnim nazivima i drugi načini grubog uznemiravanja, spolno uznemiravanje; uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja: protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama; oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini.”*

Kazneni zakon nasilničko ponašanje u obitelji opisuje kao čin kada: *“član obitelji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj.”*

Iz osnovnih odredaba Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine, broj 116/03.) osobito se naglašava obveza prijavljivanja nasilja u obitelji te da su zdravstveni djelatnici, djelatnici socijalne skrbi, psiholozi, socijalni radnici, socijalni pedagozi i djelatnici odgojno-obrazovnih ustanova dužni prijaviti policiji ili nadležnom općinskom državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji za koje su saznali u obavljanju svoje dužnosti. Osobe koje ne postupaju u skladu sa zadanim obvezama čine prekršaj.

Državna tijela obuhvaćena ovim Protokolom dužna su odmah poduzeti mjere potrebne za osiguranje stroga, organiziranosti, opremljenosti i dovoljnog broja specijaliziranih stručnjaka koji se u njihovom djelokrugu bave problematikom nasilja u obitelji, uz dostatno osiguravanje sredstava u Državnom proračunu od strane resornih ministarstava.

1. OBVEZE NADLEŽNIH TIJELA:

a) POLICIJA

Cilj protokola postupanja policije je zaštititi žrtvu od nasilja u obitelji, odnosno raditi na suzbijanju nasilja u obitelji u funkciji zaštite opstojnosti

i zdravlja obitelji i sprječavanja međugeneracijskog prijenosa nasilja u obitelji, te istodobno i u funkciji provedbe proaktivne strategije prevencije: ubojstava, samoubojstava, nanošenja teških tjelesnih ozljeda, fizičkog i psihičkog zlostavljanja, spolnih delikata, udaljenja djece i maloljetnika iz roditeljskog doma, odnosno žrtve iz obitelji, kao i raditi na suzbijanju maloljetničke delinkvencije, jačanju kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika, suzbijanju zlouporabe opojnih droga i drugih ovisnosti, te izravno pridonijeti postizanju ravnopravnosti spolova u Republici Hrvatskoj.

U slučaju zaprimanja (na bilo koji način i od bilo koga) dojave o nasilju ili zaprimanja zahtjeva za pružanje pomoći osobi izloženoj bilo kojem obliku ili modalitetu nasilja u obitelji, službena (stručna) osoba dužna je postupati na sljedeći način:

1. Žurno i bez dogode uputiti na mjesto događaja, kada je moguće, najmanje dva policijska službenika/ce (po mogućnosti različitog spola) radi pružanja intervencije, tj. provjere dojave ili zahtjeva (provjeru je potrebno izvršiti i u slučaju zatvorenog stana/kuće). Temeljem uvida u zatečeno stanje odmah poduzimati mjere i radnje u cilju trenutne zaštite i pružanja potrebne zdravstvene i druge pomoći osobi oštećenoj nasiljem, te sprječavanja počinitelja u daljnjem nasilničkom ponašanju;
2. Pribaviti podatke i prikupiti obavijesti potrebne za razjašnjavanje i dokazivanje prekršajnog ili kaznenog djela *Nasilničkog ponašanja u obitelji* ili nekog drugog prekršaja odnosno kaznenog djela počinjenog nasiljem u obitelji, a za koje se postupa po službenoj dužnosti;
 - 2.1. Pribaviti podatke i prikupiti obavijesti na način kojim će se osobi, za koju je prijavljeno ili se pretpostavlja da je žrtva nasilja, pružiti mogućnost da policijskom službeniku/ci neometano i bez straha u odvojenim prostorijama, bez nazočnosti počinitelja nasilja, priopći sve obavijesti relevantne za utvrđivanje počinjenog nasilja. Pri tome treba posebno uzimati u obzir sve obavijesti koje se tiču okolnosti vezanih uz trajanje, kontinuitet i način počinjenog nasilja, eventualno ranije nasilje te jesu li nadležna

tijela već postupala u slučaju nasilja u obitelji i u kojem opsegu. Potrebno je posebno uzeti u obzir izloženost i nazočnost djece nasilju. O tome treba izraditi službenu bilješku u kojoj je potrebno na precizan način unijeti sadržaj navoda žrtve o činjenicama;

2.2. Upoznati počinitelja nasilja s mjerama koje će se protiv njega poduzeti, a s ciljem trenutnog prekidanja nasilja i pomoći počinitelju u promjeni ponašanja;

2.2.1. Ukoliko počinitelj nasilja u obitelji legalno posjeduje oružje, ono će se privremeno oduzeti radi sprječavanja moguće zlouporabe i predlaganja pokretanja odgovarajućeg postupka oduzimanja oružja ili oružnog lista;

2.2.2. U slučaju saznanja o ilegalnom posjedovanju oružja, poduzet će se potrebne mjere radi njegovog pronalaženja, oduzimanja i prijavljivanja počinitelja kažnjive radnje;

3. Privesti počinitelja nasilja u obitelji u prostor policije radi zadržavanja, podnijeti Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka zbog prekršaja *Nasilničkog ponašanja u obitelji*, odnosno podnijeti kaznenu prijavu zbog kaznenog djela *Nasilničkog ponašanja u obitelji*, te počinitelja privesti prekršajnom sucu, odnosno istražnom sucu, sukladno važećim zakonskim propisima;

3.1. U Zahtjevu za pokretanje prekršajnog postupka, uz prijedlog za određivanje zadržavanja do nastupanja okrivljenika na izvršenje kazne, ovisno o utvrđenim okolnostima i ispunjenim uvjetima, tražiti i izricanje odgovarajućih zaštitnih mjera odnosno mjera opreza;

3.2. Policijski službenici/ce koji su priveli okrivljenika prekršajnom sudu, odnosno osumnjičenika istražnom sudu, sa prijedlogom za određivanje zadržavanja, odnosno pritvora, dužni su saznati

odluku prekršajnog odnosno istražnog suca, te u slučaju da prekršajni sudac nije odredio zadržavanje ili istražni sudac nije odredio pritvor, dužni su o tomu odmah izvijestiti žrtvu;

- 3.3. Ukoliko je nasiljem oštećeno dijete ili maloljetna osoba ili je nazočila nasilju (zbog osnovane sumnje na kazneno djelo *Zapuštanja i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe*) ili kad postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo *Nasilničkog ponašanja* u obitelji, u rad se izravno uključuju i preuzimaju postupanje specijalizirani policijski službenici/ce za maloljetničku delinkvenciju koji vode i koordiniraju timski rad sustava policije na zaštiti od nasilja u obitelji;
- 3.4. Tijekom postupanja policijski službenici/ce dužni su na primjeren i jasan način upoznati žrtvu nasilja s njenim zakonskim pravima, posebno zaštitnim mjerama i uvjetima njihovog izricanja i primjene, te mjerama i radnjama koje će u daljnjem postupanju policija poduzeti protiv počinitelja nasilja, a koje su osobito važne za zaštitu njene sigurnosti (npr. o privođenju počinitelja u prostor policije, određivanju i trajanju mjere zadržavanja, preprati prekršajnom ili istražnom sucu s prijedlogom za zadržavanje, odnosno određivanju pritvora, o puštanju počinitelja odmah nakon poduzetog ispitivanja od strane prekršajnog ili istražnog suca, o važnosti samozaštitnog ponašanja i suradnog odnosa žrtve na način kojim će pridonijeti postizanju svoje sigurnosti, o adresaru ustanova, organizacija i ostalih institucija koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu žrtvama nasilja u obitelji, o mogućnostima sklanjanja žrtve u odgovarajuće sklonište za žrtve obiteljskog nasilja ili Dom za djecu i odrasle osobe žrtve nasilja u obitelji);
- 3.5. Ukoliko žrtva nasilja traži smještaj u sklonište ili Dom za djecu i odrasle osobe žrtve nasilja u obitelji, od nadležnog centra za socijalnu skrb zatražit će se poduzimanje mjera potrebnih da se žrtvu odmah smjesti u odgovarajuće sklonište, a u slučaju da to centar zbog opravdanih okolnosti nije u mogućnosti izvršiti, prijevoz žrtve do skloništa obaviti će policijski službenici, čuvajući pri tome tajnost i sigurnost adrese smještaja;

- 3.6. Ukoliko je potrebno žurno zbrinuti žrtvu obiteljskog nasilja, posebno dijete ili maloljetnika, ili obaviti obavijesni razgovor s djetetom ili maloljetnikom, odmah zatražiti dolazak i intervenciju socijalnog radnika centra za socijalnu skrb radi zbrinjavanja i zaštite dobrobiti djeteta vodeći računa da boravak u policijskoj postaji bude što kraći;
4. Izraditi i uputiti pisane obavijesti centru za socijalnu skrb o poduzetom i utvrđenom u svrhu poduzimanja socijalno-intervencijskih mjera ili mjera obiteljsko-pravne zaštite;
5. Unositi podatke o prekršaju, počinitelju i oštećenim osobama, predloženim zaštitnim mjerama te izvršenim zaštitnim mjerama stavljenim u djelokrug policije, u postojeću Evidenciju prekršaja *Nasilničkog ponašanja u obitelji*;
6. U cilju osiguranja pravodobnog, zakonitog i cjelovitog postupanja, ostvarenja međuresorne suradnje tijekom postupanja, te postizanja i zaštite uvjeta potrebnih za pravilan odgoj i svekoliki razvitak djece i mladeži, ostvarenja načela ravnopravnosti spolova te u tu svrhu i radi pravodobnog izjavljivanja žalbe na odluke prekršajnih sudova, rad sustava policije na zaštiti od nasilja u obitelji koordiniraju, usmjeravaju i prate specijalizirani policijski službenici/ce za maloljetničku delinkvenciju i kaznenopravnu zaštitu djece i mladeži;
7. Radi provedbe postupanja sukladno ovom Protokolu, operativno dežurstvo nadležne Policijske postaje dužno je o zaprimljenoj dojavi o nasilju u obitelji i postupanju tijekom pružanja policijske intervencije pravodobno izvješćivati nadležnog specijaliziranog policijskog službenika/cu za maloljetničku delinkvenciju koji će, praćenjem i usmjeravanjem rada, pridonijeti osiguranju poduzimanja djelotvornih mjera potrebnih za razjašnjavanje događaja, obaviještenosti žrtve o zakonskim pravima i mogućnostima postizanja zaštite od daljnjeg nasilja, pokretanju odgovarajućeg postupka zbog nasilja u obitelji, te pravodobnom obavještavanju i uključivanju u rad drugih nadležnih tijela, ustanova, službi i udruga;

8. U cilju osiguranja postupanja iz točke 7. ovog Protokola o načinu postupanja policije, te suglasnosti s poduzetim i utvrđenim, kao i stavljenim prijedlozima i zahtjevima radi primjerenog sankcioniranja počinitelja nasilja u daljnjem postupku i djelotvorne zaštite žrtve nasilja u obitelji – prije potpisivanja prijavnog materijala od strane nadležnog rukovoditelja/ce policijske postaje – specijalizirani policijski službenik/ca za maloljetničku delinkvenciju, nakon uvida, supotpisat će *Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka*, odnosno kaznenu prijavu, koje će se podnijeti zbog prekršaja, odnosno kaznenog djela počinjenog nasiljem u obitelji;
9. U slučaju da je nasilje u obitelji počinjeno od strane osobe liječene od alkoholizma ili drugih ovisnosti i/ili osobe s duševnim smetnjama, o tome odmah izvijestiti centar za socijalnu skrb radi poduzimanja zakonom predviđenih ovlasti.

b) CENTRI ZA SOCIJALNU SKRB

Cilj protokola postupanja centara za socijalnu skrb je unaprjeđenje zaštite žrtava nasilja u obitelji, prevencija novog nasilja u obitelji te razvoj mjera zaštite prava i dobrobiti osoba izloženih nasilju u obitelji.

Kada djelatnik/ca centra za socijalnu skrb od bilo koga i na bilo koji način u svom radu (pisanim putem, telefonom, usmenom dojavom, saznanjem iz medija i tijekom nekog drugog postupka koji se vodi pred istim centrom za socijalnu skrb ili na bilo koji drugi način) stekne saznanja o nasilju u obitelji ili zaprimi obavijest o sumnji da je počinjeno nasilje u obitelji, dužan/na je postupiti na sljedeći način:

1. Odmah po saznanju ili zaprimanju dojave o obiteljskom nasilju žurno i bez odgode izvršiti prijavu policiji bez obzira je li to već učinilo drugo tijelo, te dostaviti sve zaprimljene obavijesti o slučaju, a o dojavi i saznanju izraditi službenu bilješku u koju će se unijeti podatci o žrtvi, počinitelju te počinjenom nasilju i žurno oformiti spis;
2. Započeti s drugim aktivnostima usmjerenim prema pomoći žrtvi u okviru nadležnosti centra za socijalnu skrb, pri čemu će se naročito:

- 2.1. Uspostaviti što žurniji kontakt sa žrtvom;
- 2.2. Upoznati žrtvu nasilja, odnosno njezina zakonskog zastupnika ili skrbnika o njezinim zakonskim pravima, poglavito o pravima djeteta na zaštitu od svakog oblika nasilja i zanemarivanja, o vlastima i postupanju centra za socijalnu skrb u zaštiti građana, kao i s mjerama i radnjama koje će u daljnjem postupanju centar za socijalnu skrb poduzeti, a koje su osobito važne za zaštitu sigurnosti žrtve odnosno sigurnosti djeteta, posebno vezano uz smještaj žrtve i djeteta u sklonište ili dom za žrtve obiteljskog nasilja u suradnji s odgovarajućim nevladinim organizacijama te zajedno sa ženom žrtvom nasilja izraditi plan njene sigurnosti, posredovati i pomoći žrtvi nasilja kod ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć i zastupanje kod Hrvatske odvjetničke komore, pomoći i posredovati kod ostvarivanja prava na besplatnu zdravstvenu pomoć ili je uputiti u odgovarajuće savjetovalište. U kontaktiranju sa žrtvom nasilja u obitelji centar za socijalnu skrb je dužan postupati s osobitim senzibilitetom za problem obiteljskog nasilja, njegove uzroke i različite pojavne oblike pri čemu će se tijekom svakog postupanja žrtvi iskazivati osobito razumijevanje spram problema obiteljskog nasilja;
- 2.3. U slučaju pokrenutih kaznenih ili prekršajnih postupaka vezanih uz nasilje u obitelji centar će u svakom pojedinom slučaju, rukovodeći se načelom najboljeg interesa djeteta, vrlo pažljivo razmotriti jesu li cjelovito zaštićena prava i interesi djeteta te, u protivnom, djetetu imenovati posebnog skrbnika za potrebe tih postupaka;
- 2.4. Omogućiti žrtvi da neometano i bez straha iskaže sve činjenice relevantne za utvrđivanje počinjenog nasilja prema njoj i djeci, a posebno vezano uz sve činjenice koje se tiču nazočnosti djece činu nasilja ili izloženosti djece nasilju na bilo koji način (u slučaju potrebe za žurnom i cjelovitom zaštitom djece, usmjerene prema trenutnoj zaštiti žrtve nasilja s djecom, odmah temeljem usmenog rješenja poduzeti mjere za zaštitu

- djece). Pri tome će se naročito usmjeriti pozornost i provjeriti okolnosti vezane uz trajanje, kontinuitet i način počinjenog nasilja, eventualno ranije nasilje i raniju izloženost žrtve nasilja i djece nasilju te jesu li nadležna tijela već postupala u slučaju nasilja u obitelji te u kojem opsegu. Pri postupanju centar za socijalnu skrb će osobito voditi računa o zaštiti žrtve nasilja pred upravnim tijelom, poglavito njene sigurnosti i odvojeno saslušati žrtvu i počinitelja;
- 2.5. Radi dodatnog utvrđivanja činjeničnog stanja djelatnici/ce centra za socijalnu skrb će izvidom i na drugi primjeren način žurno utvrditi relevantne činjenice razgovorom s djelatnicima/ama odgojno-obrazovnih ustanova, obiteljskim liječnikom/com te ostalim osobama koje bi mogle dati valjanu obavijest o svim okolnostima počinjenog nasilja;
- 2.6. O svakoj poduzetoj radnji u slučaju nasilja u obitelji djelatnici/ce centra za socijalnu skrb dužni su izraditi službenu bilješku, izvješće ili zapisnik;
3. Nakon prikupljanja svih potrebnih činjenica centar za socijalnu skrb, provodi postupak radi ostvarivanja prava žrtve nasilja i djece, propisanih Zakonom o socijalnoj skrbi i primjene mjera obiteljsko-pravne zaštite sukladno Obiteljskom zakonu, a posebno mjera radi zaštite prava i dobrobiti djeteta uvažavajući najbolji interes djeteta;
- 3.1. Centar za socijalnu skrb dužan je radi zaštite dobrobiti djeteta, ukoliko se radi o nasilju u obitelji koje je počinio roditelj koji ne živi s djetetom, bez odgode uputiti prijedlog sudu za donošenje odluke kojom se roditelju, koji ne živi s djetetom, zabranjuju susreti i druženja radi zaštite zdravlja i drugih važnih interesa djeteta, odnosno bez odgode predložiti sudu donošenje odluke kojom se tom članu obitelji zabranjuje neovlašteno približavanje djetetu na određenim mjestima ili na određenoj udaljenosti te uznemiravanje djeteta. O tome će centar za socijalnu skrb obavijestiti roditelja koji ne zlostavlja dijete i na primjeren i pozoran način i dijete;

4. U neodgovidim slučajevima, radi trenutne zaštite sigurnosti žrtve obiteljskog nasilja centar za socijalnu skrb donijet će usmeno rješenje o skrbi izvan vlastite obitelji i narediti izvršenje rješenja bez odgode. Pisano rješenje centar je dužan izdati u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva za skrb izvan vlastite obitelji ili obavijesti o žurnom prihvatu korisnika koju centru dostavlja pravna osoba iz čl. 93. i 105. Zakona o socijalnoj skrbi. Rješenje se dostavlja na znanje i policiji. Istovremeno, centar za socijalnu skrb predložit će sudu donošenje mjere kojom se rješava status maloljetnog djeteta i trenutna zaštita od daljnjeg zlostavljanja;
5. U slučaju da je dijete žrtva obiteljskog nasilja izravno izloženo nasilju ili je svjedočilo nasilju, centar za socijalnu skrb će bez odgode predložiti sudu donošenje odgovarajuće mjere obiteljsko pravne zaštite. Također, centar za socijalnu skrb istovremeno može donijeti odgovarajuću mjeru iz svoje nadležnosti, vodeći računa o svim okolnostima slučaja te redovito (najmanje 2 puta mjesečno) i pozorno nadzirati izvršavanje provođenja mjera i postignute rezultate pri čemu je dužan izraditi odgovarajuće izvješće ili službenu bilješku. Pri evaluaciji rezultata izrečene mjere naročito će se uzeti u obzir stajalište djeteta o prilikama u kojima živi pri čemu će se zatražiti pomoć odgovarajućih stručnih službi i ustanova. Po potrebi, ukoliko izrečena mjera ne daje rezultate, centar će predložiti sudu donošenje druge mjere, a pri izboru nove mjere naročito će voditi računa o konkretnim prilikama i potrebama;
6. Na traženje državnog odvjetništva ili policije centar za socijalnu skrb dužan je odmah dostaviti svu dokumentaciju koja je od značaja za razjašnjavanje i dokazivanje kažnjive stvari (primjerice, koja uključuje i izvješće socijalnog radnika, izvješće voditelja mjere nadzora, nalaz i mišljenje psihologa te drugu dokumentaciju o izvršenju poduzetnih mjera);
7. Djelatnik centra za socijalnu skrb dužan je odmah se odazvati na poziv policije radi trenutnog zbrinjavanja djeteta ili maloljetnika i obavijesnog razgovora kod postupanja u vezi nasilja u obitelji;

8. Pri donošenju svih odluka kojima se odlučuje o pravima i interesima djeteta centar za socijalnu skrb dužan je osobito utvrđivati postojanje obiteljskog nasilja.

c) *ZDRAVSTVENE USTANOVE*

Cilj protokola postupanja zdravstvenih ustanova je pružiti žrtvi sveukupnu zdravstvenu skrb s ciljem očuvanja tjelesnog i psihičkog zdravlja žrtve kao i sanacije nastalih ozljeda i psihotrauma.

U slučaju sumnje da je ozljeda ili zdravstveno stanje posljedica nasilja u obitelji, zdravstveni je djelatnik dužan posebno obzirno razgovarati s osobom te je navesti da mu se kao zdravstvenom djelatniku povjeri o postojanju nasilja u obitelji i saznati što više okolnosti u vezi s povredom ili zdravstvenim stanjem.

U slučaju saznanja o počinjenom nasilju u obitelji, zdravstveni djelatnici/ce dužni su postupati na sljedeći način:

1. Sukladno Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji prijaviti policiji;
2. Utvrditi uzroke i način nastanka ozljeda te obaviti cjeloviti zdravstveni pregled;
3. Razgovarati sa žrtvom o mogućnostima rješavanja problema, savjetovati je, uputiti ženu žrtvu u ostale mogućnosti skrbi koje pružaju nevladine organizacije, u njena prava sukladno Zakonu i na daljnju obradu ovisno o potrebama te biti u stalnom kontaktu sa socijalnom službom i policijom;
4. U slučaju tjelesne ozljede nanese od člana obitelji, liječnik/ca u Hitnoj medicinskoj pomoći ili izabrani liječnik/ca dužan je ispuniti Prijavu ozljede/bolesti br: 030911 ili br: 03055, prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji te Prijavu označiti brojem koji sadrži datum, mjesec i godinu nastanka ozljede (zaokružena rubrika 4.). Prijavu treba voditi u posebnom protokolu i bolesničkom kartonu;

5. Navedena prijava podnosi se policiji i područnom uredu HZZO-a prema prebivalištu osigurane osobe. Broj se nalazi u lijevom uglu iskaznice osigurane osobe;
6. Na traženje državnog odvjetništva ili policije zdravstvene su ustanove dužne odmah dostaviti svu dokumentaciju koja je od značaja za razjašnjavanje i dokazivanje kažnjive stvari;
7. Ukoliko je žrtva nasilja u obitelji osoba s duševnim smetnjama ili osoba liječena od alkoholizma i drugih ovisnosti, po potrebi je uputiti na liječenje odnosno prisilno hospitalizirati i o tome obavijestiti centar za socijalnu skrb i policiju;
8. Ukoliko je počinitelj nasilja u obitelji osoba s duševnim smetnjama ili osoba liječena od alkoholizma i drugih ovisnosti, po potrebi ju uputiti na liječenje odnosno prisilno hospitalizirati i o tome obavijestiti centar za socijalnu skrb i policiju, a prije njenog puštanja zdravstveni djelatnici o tome moraju obavijestiti žrtvu.

d) ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

Cilj protokola postupanja odgojno-obrazovnih ustanova je senzibiliziranje djelatnika odgojno-obrazovnih ustanova za pojave nasilja u obitelji koje doživljavaju djeca i učenici te poduzimanje mjera radi otkrivanja i prijavljivanja problema i pomoći djetetu.

Učitelji i stručni suradnici dužni su poduzimati mjere zaštite prava djeteta/učenika te o svakom kršenju tih prava, posebice o oblicima tjelesnog ili duševnog nasilja, spolne zlouporebe, zanemarivanja ili nehajnog postupanja, zlostavljanja ili izrabljivanja, odmah:

1. Ukoliko je dijete/učenik povrijeđeno u mjeri koja zahtijeva liječničku intervenciju ili pregled ili se prema okolnostima slučaja može pretpostaviti da su takva intervencija ili pregled potrebni, odmah pozvati službu hitne medicinske pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti zdravlju djeteta, otpratiti ili osigurati pratnju djeteta od strane stručne osobe liječniku/ci te sačekati liječničku preporuku o daljnjem postupanju;

2. Žurno izvijestiti ravnatelja škole koji će izvršiti prijavu policiji i obavijestiti centar za socijalnu skrb te ih upoznati sa svim činjenicama i okolnostima slučaja i aktivnostima koje će se poduzeti, te na traženje državnog odvjetništva ili policije odmah dostaviti svu dokumentaciju vezanu uz razjašnjavanje i dokazivanje kažnjive stvari;
3. Ukoliko se radi o osobito teškom obliku, intenzitetu ili dužem vremenskom trajanju nasilja, koje je izazvalo traumu, savjetovati se sa stručno-razvojnou službom odgojno-obrazovne ustanove, stručnjacima centra za socijalnu skrb kojeg je obavijestio o slučaju te sa drugom stručnom službom izvan ustanove o načinu postupanja i pomoći djetetu žrtvi nasilja u obitelji u okviru odgojno-obrazovne ustanove;
4. O dojavi nasilja i o poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama i svojim opažanjima izraditi službenu bilješku, koja će se dostaviti na zahtjev drugim nadležnim tijelima.

e) PRAVOSUDNA TIJELA

Cilj protokola postupanja pravosudnih tijela je što učinkovitije iskoristiti sve zakonske mogućnosti propisane pozitivnim propisima Republike Hrvatske u svrhu zaštite članova obitelji izloženih nasilju u obitelji te im omogućiti sudsku zaštitu radi zaštite njihovog psihofizičkog integriteta i temeljnog prava na život bez nasilja.

Pravosudna tijela (sudovi i/ili državno odvjetništvo) će:

1. U predmetima vezanim uz nasilje u obitelji postupati žurno;
2. Sudovi će kod donošenja odluka iz obiteljsko pravne zaštite, radi trenutnog prekida izloženosti djeteta nasilju u obitelji, postupati bez odgode i naročito voditi računa o zaštiti interesa djeteta, pri čemu će pribaviti mišljenje djeteta izravno ili putem nadležnog centra za socijalnu skrb;
3. Sud pred kojim se vodi prekršajni ili kazneni postupak, vezan uz zaštitu prava i interesa djece, nadležnom centru za socijalnu skrb i policiji dostavit će obavijest o pokretanju postupka i pravomoćnim odlukama donesenim u prekršajnom odnosno kaznenom postupku;

4. Tijekom vođenja postupka stranku-žrtvu obiteljskog nasilja na njezin zahtjev izvijestiti o njenim pravima pri čemu će se voditi računa o tome da žrtva-stranka, koja je pravno neuka, bude izvještena o svojim pravima;
5. Sudovi će na neposredni osobni zahtjev stranke-žrtve obiteljskog nasilja, zakonskog zastupnika i/ili skrbnika izvijestiti odnosnu osobu o ishodu postupka i dati joj presliku pravomoćnog rješenja;
6. Sudovi će o primijenjenim zaštitnim mjerama propisanim Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji voditi evidencije i dostavljati ih ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa;
7. Osigurati organizaciju rada prekršajnih sudova na način da mogu provoditi nadležne postupke i u dane vikenda i blagdana;
8. Zbog počinjenog nasilja u obitelji suci prekršajnih sudova i istražni suci osigurati će prihvat dovedenog okrivljenika odnosno osumnjičenika radi određivanja zadržavanja u prekršajnom, odnosno određivanja pritvora u kaznenom postupku, te ispitati dovedenu osobu i odlučiti o načinu vođenja daljnjeg postupka;
9. Sudovi će osigurati zaštitu žrtve pri dolasku na sud i unutar suda, omogućavanjem davanja iskaza odvojeno od počinitelja te fizičkom zaštitom žrtve u suradnji s policijom.

2. OBLICI, NAČIN I SADRŽAJ SURADNJE

Provedba mjera Nacionalne strategije kao i provedba ovog Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji pretpostavlja što žurniju uspostavu suradnje nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći i zaštite osobi izloženoj bilo kojem obliku ili modalitetu nasilja u obitelji (odgojno-obrazovne ustanove, domovi za skrb o djeci, centri za socijalnu skrb, zdravstvene ustanove, policija, pravosudna tijela, državna odvjetništva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i nevladine organizacije).

Obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja u obitelji te pružanju pomoći i zaštite osobi izloženoj bilo kojem obliku ili modalitetu nasilja u obitelji jesu:

1. U svakom nadležnom ministarstvu, koje sudjeluje u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim nasilju u obitelji, obveza praćenja provedbe ovog Protokola povjerava se već imenovanim koordinatorima za ravnopravnost spolova, koji će dva puta godišnje tražiti od tijela nadležnih za provođenje Protokola izvješće o primjeni Protokola te će o istom izvijestiti Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti koje će objedinjeno izvješće dostaviti Vladi Republike Hrvatske;
2. Uspostaviti suradnju i razmjenu podataka s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno koordinatorima za ravnopravnost spolova u uredima državne uprave, povjerenstvima za ravnopravnost spolova u županijama i nevladinim organizacijama koje programski djeluju u cilju zaštite žrtava nasilja i afirmacije njihovih prava, radi razmjene iskustava i stvaranja dobre prakse;
3. U jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave održavati redovite sastanke predstavnika nadležnih tijela, odnosno koordinatora za ravnopravnost spolova u uredima državne uprave, povjerenstvima za ravnopravnost spolova u županijama i predstavnika nevladinih organizacija koje programski djeluju u cilju zaštite žrtava nasilja i afirmacije njihovih prava vezano uz problematiku pojedinačnih slučajeva nasilja u obitelji i o postignućima u rješavanju problema obiteljskog nasilja;
4. Na osnovi prikupljenih podataka od nadležnih tijela i nevladinih organizacija, koje programski djeluju u cilju zaštite žrtava nasilja i afirmacije njihovih prava, koordinatori za ravnopravnost spolova u uredima državne uprave izradit će izvješća vezano uz nasilje u obitelji te ih 2-3 puta godišnje dostaviti ministarstvu nadležnom za obitelj, ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa, Povjerenstvu za praćenje i unapređivanje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršenja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji,

Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova, Pravobraniteljici za djecu i Uredu za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske (ova je izvješća potrebno tretirati kao osobito povjerljiva izvješća u kojima je potrebno podatke iskazivati broičano, prema spolu i dobi te na drugi primjeren način na koji neće biti ugroženo pravo na privatnost);

5. Uspostaviti suradnju s drugim čimbenicima koji bi u konkretnom slučaju mogli pomoći, primjerice s nevladinim organizacijama, vjerskim zajednicama, obiteljskim savjetovalištima, te stručnjacima koji se bave problematikom nasilja u obitelji;
6. Sva tijela su u postupanju dužna štiti interese djeteta sukladno odredbama Konvencije o pravima djeteta;
7. Sva su tijela u postupku dužna štiti interese žena izloženih obiteljskom nasilju, sukladno Konvenciji o ukidanju svih oblika diskriminacije žena i Preporukama Odbora UN-a zaduženog za praćenje primjene ove Konvencije, kao i ostalih međunarodnih propisa.

3. OSTALE AKTIVNOSTI I OBVEZE

Sukladno mjerama propisanim Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji nužno je raditi na razvoju svijesti o problematici nasilja u obitelji, te senzibilizirati stručnjake i širu javnost za navedenu problematiku. Nužno je razvijati i multidisciplinarni pristup žrtvama nasilja u obitelji te poticati žrtve da prijavljuju slučajeve počinjenog nasilja u obitelji uz osiguravanje njene sigurnosti od strane nadležnih tijela i nevladinih organizacija.

Primjereno postupanje vezano uz problematiku nasilja u obitelji zahtijeva suradnju svih državnih tijela, budući da se prepuštanje tereta odgovornosti i postupanja samo jednom čimbeniku (primjerice, samo školi, policijskoj postaji ili centru za socijalnu skrb) u znatnom broju slučajeva može definirati dugoročno potpuno neučinkovitim, stoga je navedena suradnja preduvjet sveobuhvatne i kvalitetne zaštite članova obitelji.

Svako državno tijelo dužno je:

1. Prema žrtvama, s ciljem izbjegavanja sekundarne viktimizacije, postupati obzirno, na način kojim se poštuje njihovo dostojanstvo. Postupajući prema žrtvama nasilja nadležna tijela i ustanove dužne su osigurati rodno-senzitivan tretman.
 - 1.1. Postupajući prema djeci nadležna tijela i ustanove dužna su postupati prema načelu najboljeg interesa djeteta, naročito pozorno i obzirno te brižljivo štiti sva djetetova prava i interese, posebno vodeći računa o dobi i stupnju psihofizičkog razvoja djeteta, njegovu zdravstvenom i emocionalnom stanju, savjetovati se i uvažavati preporuke stručnjaka o načinu postupanja sa djecom žrtvama obiteljskog nasilja;
2. Počinitelja nasilja upoznati s mogućnostima uključivanja u psihosocijalni tretman bez prejudiciranja njegove kaznene/prekršajne odgovornosti s ciljem pomoći u promjeni njegovog ponašanja;
3. Na osobni zahtjev stranku – žrtvu obiteljskog nasilja izvijestiti o tijeku i/ili ishodu postupka;
4. Obavijestiti stranku-žrtvu obiteljskog nasilja o daljnjem postupanju;
5. Uspostaviti jedinstvenu evidenciju o izrečenim sankcijama i primijenjenim mjerama te podatke dostavljati ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa.

4. ZAVRŠNE ODREDBE

1. Svako državno tijelo koje sudjeluje u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim nasilju u obitelji dužno je postupati u skladu s aktivnostima određenim ovim Protokolom.
2. Ovaj Protokol izrađen je temeljem važećih zakonskih propisa te je, u slučaju izmjena i dopuna zakona, svako državno tijelo sukladno svojoj nadležnosti, obvezno izraditi prijedlog izmjena Protokola u roku 30 dana od dana donošenja izmjena i dopuna zakona i dostaviti ga Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

3. Sve ustanove zadužene po ovom Protokolu dužne su osigurati 24-satno dežurstvo na način da se za stručnjake/kinje, koje se u obavljanju poslova bave obiteljskim nasiljem, uvede i organizira pasivno dežurstvo.
4. Po donošenju ovog Protokola zadužuju se sva resorna ministarstva da upoznaju tijela i ustanove iz svog djelokruga s činjenicom njegova donošenja i svrhom donošenja te da osiguraju njegovu dostupnost, kao i da poduzmu sve potrebne mjere radi njegove dosljedne primjene.
5. Sve osobe nadležnih tijela, koja su odgovorna za primjenu ovog Protokola, svojim potpisom potvrdit će upoznatost s njegovim odredbama i preuzeti odgovornost za njegovu primjenu.

CONTENTS

INTRODUCTION 26

1. OBLIGATIONS OF COMPETENT BODIES 28

A/ Police 28

B) Social welfare centres..... 33

C/ Health institutions 37

D/ Educational institutions 39

E/ Judicial bodies 40

2. FORMS, MODES AND CONTENT OF COOPERATION 41

3. OTHER ACTIVITIES AND OBLIGATIONS 43

4. FINAL PROVISIONS 45

INTRODUCTION

Taking into account official data on the current situation, trends and forms of violence in the Republic of Croatia, it is obvious that the victims of violence are predominantly female persons of various ages and family statuses, while the perpetrators are predominantly male, present or former marital or extramarital partners, fathers or sons of victims.

The aim of these Rules is to ensure the conditions for efficient and coherent functioning of the competent authorities for the purpose of improving the protection of victims in the family and helping the perpetrators to change their behaviour and system of values, in other words promoting a non-violent way of conflict resolution and a respect for gender equality.

These Rules of Procedure in Cases of Family Violence (hereinafter: Rules) are based on national laws and regulations and on the obligations prescribed by the National Strategy for Protection against Family Violence for the Period from the Year 2005 till the Year 2007, endorsed by the Government of the Republic of Croatia on 9 December 2004 (hereinafter: National Strategy). They contain:

- **the obligations of competent bodies and other factors** involved in identification and elimination of violence and in providing help and protection to the persons exposed to family violence;
- **forms, means and areas of cooperation between competent bodies and other factors** involved in identification and elimination of violence and in providing help and protection to persons exposed to family violence;
- **other activities and obligations related to actions of competent bodies and other factors** involved in identification and elimination of violence and in providing help and protection to persons exposed to family violence;
- **final provisions** regulating procedures in accordance with these Rules.

The notion (definition) of family violence and the persons entitled to protection are defined by the Act on Protection against Family Violence (Official Gazette 116/03) and the Penal Code of the Republic of Croatia (Official Gazette 110/97, 27/98, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04 and 84/05), in particular in the Article 215.a.

The Act on Protection against Family Violence defines family violence as *“every use of physical force or psychological pressure against the integrity of a person; every other behaviour of a family member which can cause or potentially cause physical or psychological pain; causing feelings of fear or being personally endangered or feeling of offended dignity; physical attack regardless of whether or not it results in physical injury, verbal assaults, insults, cursing, name-calling and other forms of severe disturbance, sexual harassment; spying and all other forms of disturbing; illegal isolation or restriction of the freedom of movement or communication with third persons; damage or destruction of property or attempts to do so.”*

The Penal Code defines violent behaviour in the family as a situation in which *“one member of the family puts another member of the family into a humiliating position by means of force, abuse or particularly impertinent behaviour.”*

The main provisions of the Act on Protection Against Family Violence (Official Gazette 116/03) particularly stress the obligation of reporting family violence, which implies that medical personnel, providers of social welfare, psychologists, social workers, social pedagogues, and educational institutions' employees have an obligation to report to the police or to the competent Municipal State Attorney's Office on any acts of violence which they became familiar with in the line of their duties. Failure to act in accordance with these provisions is to be qualified as a misdemeanour.

Public administration bodies identified by these Rules are obliged to perform immediate measures to provide a system, organization and equipment, and a sufficient number of specialized professionals dealing

with the issues of family violence, and to provide appropriate allocation of the State Budget funds by the relevant Ministries.

1. OBLIGATIONS OF COMPETENT BODIES:

A) POLICE

The aim of the Rules of Procedure for the police is to protect the victim from family violence, i.e. to work with the goal of elimination of family violence in the interest of the protection of the integrity of the family and family health, and prevention of intergenerational transfer of violence in the family. Furthermore, these Rules are in the function of implementing a proactive strategy of the prevention of: murders, suicides, causing severe physical injuries, physical and psychological harassment, sexual abuse, removal of children and minors from home, i.e. of the victim from the family; as well as in the function of elimination of juvenile delinquency, strengthening of legal protection of children and minors, elimination of narcotic drugs' abuse and other addictions, and direct contribution to gender equality in the Republic of Croatia

In cases of receipt of a notification (by whoever and by any means whatsoever) of violence or registering a request to help a person exposed to any form and modality of family violence, the responsible person is obliged to proceed as follows:

1. One must immediately and with no delay send, when possible, at least two police officers (preferably of both sexes) to the location of the reported event for the purpose of intervention, i.e. verification of the report or request for help (verification must be made even in cases the house or apartment is closed). Upon examining the situation, measures must be undertaken to immediately protect the victimized person and offer any necessary medical and other help, as well as to prevent the perpetrator from further aggressive behaviour;
2. One must gather evidence and all necessary information for the clarification and presentation of evidence for misdemeanour or

criminal offence classified as *Violent behaviour in the family* or other type of misdemeanour or criminal offence related to family violence which must be processed in the line of duty;

- 2.1. One must gather evidence and all information in such a way that the person reported or presumed to be the victim of violence is able to cooperate and provide all relevant information, necessary for the identification of perpetrated violence, in an interview conducted in a separate room, in an undisturbed manner and without fear, and in absence of the perpetrator. In this interview all information connected to the circumstances of violence must be taken into account, such as duration, continuity, form of violence, possible earlier aggressive behaviour, and a possible official record of earlier violence and police intervention, and the scope of the intervention. It is particularly necessary to take into account the exposure of children to violence, or their witnessing the scenes of family violence. An official note must be written with regard to this, containing detailed evidence provided by the victim.
- 2.2. The perpetrator of the violence must be informed about the measures that will be undertaken against him/her, with the aim of immediate cessation of aggressive behaviour, and providing support to the perpetrator in change of behaviour;
 - 2.2.1. If the perpetrator of violence possesses a licensed weapon, it will be temporarily confiscated to prevent possible abuse. Also, proposal will be made for the appropriate procedure of weapon seizure and the withdrawal of firearm license.
 - 2.2.2. If information is obtained about an unlicensed weapon, all measures will be undertaken to locate and confiscate it, and to file criminal charges.

3. One must bring the perpetrator of family violence to the police station and keep him/her in detention, and file a request for a misdemeanour procedure due to misdemeanour *Violent behaviour in the family*, or file a criminal charge for the offence *Violent behaviour in the family*. The perpetrator will be escorted to the police-court judge or investigating magistrate, in accordance with existing statutory regulations.
 - 3.1. Depending on the circumstances and fulfilled conditions, the request for misdemeanour procedure must contain, along with the proposal for detention of the accused person until the ruling is passed, a request for the appropriate protective measures, i.e. measures of precaution;
 - 3.2. Police officers escorting the accused person to the Misdemeanour Court, or to the investigating magistrate with the proposal for keeping this person in detention, i.e. custody, are obliged to wait for the judge's ruling, and if the police-court judge does not order detention, or the investigating magistrate does not rule that the accused person is kept in custody, the police officers must immediately inform the victim accordingly;
 - 3.3. If a child or a minor is victimized, or has witnessed family violence (which provides grounds for reasonable suspicion of the criminal offence *Neglect and abuse of a child or a minor*) or if there is reasonable suspicion for the criminal offence *Violent behaviour in the family*, police officers specialized in juvenile delinquency are appointed to the case, they take over the proceedings and coordinate police system teamwork focused on protection against family violence;
 - 3.4. In the course of proceedings the police officers are obliged to inform the victim of violence in an appropriate and clear way of his/her legal rights, particularly with regard to protective measures and circumstances of their ruling and their implementation, and on measures and activities which

the police will undertake in further proceedings against the perpetrator of violence, which are of particular importance for the safety of the victim (e.g. about escorting of the perpetrator to the police station, ruling the measure of detention and the length of detention, escorting of the perpetrator to the police-court judge or the investigating magistrate with the proposal of the perpetrator's detention, possible releasing of the perpetrator following the investigation of the police-court judge or the investigating magistrate, the importance of self-defensive behaviour and cooperative behaviour of the victim being to benefit of her own safety, the address-book of institutions and organizations that offer help, support and protection to victims of family violence, possibilities of finding shelter in a safe house for victims of family violence, or placement in a Home for Children and Adult Victims of Family Violence);

- 3.5. If the victim of violence asks for placement in a shelter or the Home for Children and Adult Victims of Family Violence, the competent social welfare centre will be asked to undertake immediate measures to place the victim in an appropriate shelter. In case the centre is not able to perform this transfer due to justifiable reasons, the police officers will transfer the victim to the shelter, always respecting secrecy and safety concerns of the shelter;
 - 3.6. If urgent care must be provided to a victim of family violence, particularly a child or minor, or an interview must be conducted with a child or minor, an immediate presence and intervention of a social worker from a social welfare centre will be asked for, for the purpose of providing care and assuring the child's well-being, bearing in mind that the child's stay at the police premises should be as short as possible.
4. One must write and send a written notice to the social welfare centre about performed activities, with the aim of undertaking social and intervention measures and legal measures of the family protection;

5. One must enter the data about the offence, the perpetrator and the victims, as well as proposed and undertaken police protection measures in the Records of Offences of *Violent behaviour in the family*.
6. The work of the police system in the prevention of family violence is being coordinated, directed and monitored by police officers specialized for juvenile delinquency and criminal-law protection of children and minors. The purpose of this responsibility is to ensure a timely, legal and comprehensive action, full intersectoral cooperation, and the achievement of the conditions necessary for the protection, proper upbringing and integral development of the children and minors, the implementation of principles of gender equality, and lodging timely appeals against the decisions of Misdemeanour Courts;
7. In order to undertake actions in accordance with these Rules, operative officers on duty at a police station are obliged to inform the police officer specialized for juvenile delinquency of any report and performed intervention connected to family violence. By monitoring and directing the police actions this officer will ensure that the efficient measures are undertaken for the clarification of events, informing of the victim of legal rights and possibilities of protection from future violence, undertaking appropriate legal procedure related to family violence, and timely notification and involvement of other competent bodies, institutions, services, and NGOs;
8. In order to ensure that police actions are undertaken in accordance with point 7 of these Rules, and in order to ensure the approval of undertaken actions and established facts, and the approval of the proposals and demands intended for adequate sanctioning of the perpetrators of violence in the legal procedure, as well as ensuring efficient protection of the victim of family violence, it is mandatory that upon the examination of the case the police officer specialized for juvenile delinquency signs the *Request for Starting Misdemeanour Procedure* i.e. for filing criminal charges, which will be filed with

appropriate judicial authorities. This must be done before the signing of the request by the responsible official at the police station;

9. In case the violence is committed by a person treated for alcoholism or other addictions and/or by a person with mental disturbances, the social welfare centre will be immediately notified in order to undertake measures stipulated by law.

B) SOCIAL WELFARE CENTRES

The aim of the Rules of Procedure regarding the social welfare centres is the improvement of the family violence victims' protection, prevention of new violence and development of measures for protection of rights and for the welfare of the persons exposed to family violence.

When an employee of the social welfare centre is informed, by whoever and in any way whatsoever (in writing, by phone, verbal report, from the media or in the course of work on another case) of a case of family violence or gets any information leading to reasonable suspicion of family violence, he/she is obliged to do the following:

1. Immediately upon receipt of such information, one must report the case to the police, disregarding whether or not it had already been reported by another body, and include in this report all the available evidence. In addition, the employee of the centre will write an official note about the reported incident, containing data about the victim, the perpetrator and the committed violence and open a file on the case immediately;
2. One must start other activities directed at helping the victim within the competence of the social welfare centre, paying particular attention to the following:
 - 2.1. The contact with the victim must be established as soon as possible;

- 2.2. The victim of violence or his/her legal representative or guardian must be informed about relevant legal rights, particularly the rights of the child to protection against any form of violence or neglect, about the competence and procedures of the social welfare centre regarding protection of citizens, and the measures that the social welfare centre intends to undertake in that particular case, which are of vital importance for the protection of safety of the victim or child, particularly information relating to placing of the victim and child in a shelter or home for victims of family violence, in cooperation with appropriate NGOs. If the victim of violence is a female, the plan of her safety protection will be worked out together with the victim, and she will be assisted in accessing free legal aid and free services of a lawyer from the Croatian Bar Association, as well as free medical aid. She will also be referred to an appropriate counselling centre. In contacting a victim of family violence the social welfare centre is obliged to act particularly sensitively regarding the problem of family violence, its causes and various forms, showing particular understanding towards the victim in all the actions undertaken by the centre;
- 2.3. In the cases where criminal or misdemeanour procedures due to family violence have been started, in every particular case the centre will carefully consider whether the rights and interests of the child are fully observed. If not, a special guardian will be nominated to represent the interests of the child in legal procedures;
- 2.4. The victim will be provided the opportunity to give, in a safe and supporting environment, all information relevant for identification of the violence committed against her/him and the children, particularly all facts related to the children witnessing the acts of violence or their exposure to violence in any way (in case of need for an urgent and comprehensive protection of the children, immediate measures will be undertaken on the basis of verbal order). In completing the report, particular

attention will be given to the circumstances related to duration, continuity and forms of committed violence, possible instances of earlier violence and earlier exposure of the victim and children to violence, as well as possible former interventions of the competent bodies regarding violence in that family and their scope. In the proceedings the social welfare centre shall pay particular attention to the protection of victims of violence in front of official bodies, bearing in mind the safety of the victim and ensuring separate court hearings for her/him and the perpetrator;

- 2.5. The employees of the social welfare centre will urgently, without delay, establish all evidence pertaining to the case, by means of investigation and other appropriate means. This includes interviews with the staff of educational institutions, family physician and all other persons who could provide valid evidence on the circumstances of committed violence;
 - 2.6. The employees of the social welfare centre are obliged to write a note or a report or create other kind of written record about every action undertaken relating to a case of family violence;
3. Having gathered all relevant evidence, the social welfare centre undertakes action for the realization of the rights of victims of violence and the rights of children, as prescribed by the Act on Social Welfare, and the implementation of measures of legal protection of the family in accordance with the Family Act, particularly those relating to the protection of the rights and welfare of the child taking into consideration the best interest of the child.
 - 3.1. For the sake of a child's wellbeing protection, in cases of family violence committed by a parent who does not live with the child, the social welfare centre is obliged to forward, without delay, a proposal to the court to issue a verdict, ruling that the parent who does not live with the child is forbidden to meet the child and spend time with the child, in order to protect the health and other vital interests of the child,

i.e. the social welfare centre shall propose, without delay, to the court to issue a verdict, ruling that the relevant family member is forbidden to get close to the child on certain locations without authorization or at a certain distance, and to disturb the child. The social welfare centre will inform about it the non-abusive parent and also, in an appropriate and considerate way, the child;

4. In urgent cases, for the sake of the immediate protection of a family violence victim, the social welfare centre care shall pass a verbal decision on the care outside the victim's family, and rule the effectuation of the decision without delay. The written decision must be issued by the centre within eight days' period subsequent to the day of application for the care outside the victim's family, or of the information of the emergency care provided to the user, which will be delivered to the centre by a corporate person indicated in the Articles 93 and 105 of the Act on Social Welfare. The decision will be forwarded as additional note to the police as well.

Simultaneously, the social welfare centre will propose to the court the enacting of the measure resolving the status of a minor child and its immediate protection from further abuse;

5. In case a child was the victim of family violence either by being exposed to violence, or having witnessed scenes of violence, the social welfare centre will propose, without delay, to the court the enacting of the appropriate measure of family-legal protection. The social welfare centre can also simultaneously enact the appropriate measure within its competence, taking account of all circumstances of the case, and regularly (at least twice a month) and carefully monitor the implementation of these measures as well as achieved results, in which process the centre must provide appropriate report or an official note. In the evaluation of the results of the enacted measure, the opinion of the child about the conditions in which it lives will be particularly carefully taken into account, and the centre will ask for help of appropriate professional services and institutions. If necessary, in case enacted measure fails to achieve expected results, the centre

will propose to the court enacting of another measure, taking particular care about the specific circumstances and needs in the process of a new measure selection;

6. If requested by the General Attorney's Office or the police, the social welfare centre must submit all documentation relevant for the clarification and presentation of evidence for the relevant criminal offence (for example, report by the social worker, monitoring report, opinion of the psychologist and other documents on implementation of relevant measures);
7. An employee of the social welfare centre is obliged to respond immediately to the call from the police for the purpose of providing immediate care to a child or minor, and for an interview in deciding on the measures connected to family violence;
8. While making decisions which concern the rights and interests of the child, the social welfare centre is particularly obliged to verify the existence of family violence.

C) HEALTH INSTITUTIONS

The application of the Rules to health institutions aims at offering comprehensive health care with the aim of preserving physical and mental health of the victim and recovery from possible injuries and psychological traumas.

In cases of reasonable suspicion that an injury or other characteristics of the health condition is a consequence of family violence, the health worker is obliged to talk to the relevant person in a very considerate manner and encourage it to provide as many data as possible about family violence and the circumstances in which the injury or the change of the health condition occurred.

If it is apparent that an act of family violence was perpetrated, the health worker is obliged to do the following:

1. One must report the case to the police in accordance with the Act on Protection against Family Violence;
2. One must identify the causes and means by which the injury was performed and conduct a complete medical check-up;
3. One must talk with the victim about the possibilities of resolving the problem, inform the female victim of other means of support provided by NGOs, as well as of her statutory rights, and refer her to further medical examinations if necessary. The health worker will also maintain permanent contact with the social service and the police;
4. In cases of physical injury performed by a member of the family, the physician in Emergency Care, or primary care physician is obliged to fill in the Report of Injury/Illness Form No. 030911 or No. 030055, in accordance with the Act on Protection against Family Violence, and mark the form with the number containing the date, month and year in which the injury was performed (marked section 4). The form must be entered into a separate protocol and the file of the patient;
5. Aforementioned form must be delivered to the police and local branch of the Croatian Health Insurance Office, according to place of residence of the insured person. The number is placed in the left corner of the health insurance card;
6. Upon request of the General Attorney's Office or police, the medical institutions are obliged to submit all documentation relevant for the clarification of the case and presentation of evidence related to the criminal offence;
7. If the victim of family violence is a person with mental disturbances or has been treated for alcoholism or other addictions, it may be referred to treatment or compulsory hospitalization. The social welfare centre and the police must be notified of such action.
8. If the perpetrator of family violence is a person with mental disturbances or has been treated for alcoholism or other addictions, it may be

referred to treatment or compulsory hospitalization. The social welfare centre and the police must be notified of such action. Before discharge of such a person from the hospital the health workers must notify the victim.

D) EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The application of the Rules to educational institutions aims at raising awareness of the educational institutions' employees about the family violence experienced by children and pupils and undertaking measures for identifying and reporting on such problems and helping the child.

Teachers and expert educational associates are obliged to undertake measures to protect the rights of the child/pupil and to report immediately on every infringement of those rights, particularly on all forms of physical or psychological violence, sexual abuse, neglect or negligent behaviour, maltreatment or exploitation. They are in particular obliged to do the following without delay:

1. If the child/pupil is injured in the extent which requires medical attention, or if it is assumed that such an intervention or check-up is necessary, one must immediately call the ambulance, or otherwise in the most expedient way escort or arrange that the child is escorted by a qualified professional to the physician. The accompanying person must wait for the physician's instructions on further steps to be taken;
2. The head-master must be informed without delay. He/she must report the case to the police and the social welfare centre and inform them on all the facts and circumstances of the case and performed activities. On the request of the General Attorney's Office or the police the head-master will deliver all documentation relevant for the clarification of the case and possible presentation of evidence concerning the criminal offence without delay;
3. In cases of particularly severe form, intensity or duration of the violence which caused a trauma, one must consult a professional

counselling service of the relevant educational institution, qualified professionals from the relevant social welfare centre and, if necessary, professionals in other institutions on the best way to provide support to the child – victim of family violence, within the competence of the educational institution;

4. A written record on all the performed activities, interviews, statements and personal observations must be compiled and it will be submitted to other competent bodies upon their request.

E) JUDICIAL BODIES

The application of Rules in the scope of work of judicial bodies aims to utilize in the most efficient way all legal options currently in force in the Republic of Croatia, with the purpose of protecting family members exposed to family violence and offer them legal protection, in accordance with the basic rights to personal integrity and life without violence.

Judicial bodies (courts and/or General Attorney's Office) shall:

1. Act urgently in all matters related to family violence;
2. When passing the decisions from the field of the family-legal protection, for the sake of immediate discontinuation of exposure of the child to family violence, the courts will be acting without delay, and will take particular care of the protection of the child's interests, in the process of which the opinion of the child will be obtained either directly from the child or through the competent centre for social care;
3. The court processing the misdemeanour or criminal case connected to the protection and interest of the child will inform the competent social welfare centre and the police on the start of the proceedings and the valid rulings passed in the misdemeanour or criminal proceedings;
4. In the course of the proceedings, the party who is a victim of family violence will be informed, upon request, on the relevant legal rights,

- taking into account the occasional need to explain these rights to a legally ignorant victim, i.e. party;
5. The courts will, upon personal request of the party who is a victim of family violence or of the relevant legal representative or guardian, notify that person on the outcome of the proceedings and deliver the copy of the valid court ruling;
 6. The courts will keep a record of the implemented protection measures as prescribed by the Act on Protection against Family Violence, and submit them to the Ministry in charge of justice affairs;
 7. Organize the work of Misdemeanour Courts in such a way that they can conduct the proceedings during weekends and holidays;
 8. In cases of family violence the judges of the Misdemeanour Courts and investigating magistrates will ensure the reception of the defendant or suspect for the purpose of ordering detention in misdemeanor proceedings or custody in criminal offences' proceedings, and question the defendant or suspect and decide on further proceedings;
 9. The courts will ensure protection of the victim upon arrival to court and inside the court premises, and enable the victim to give evidence separately from the perpetrator, as well as provide physical protection of the victim in cooperation with the police.

2. FORMS, MODES AND CONTENT OF COOPERATION

The implementation of measures of the National Strategy and of these Rules of Procedure in Cases of Family Violence implies a prompt establishment of cooperation of competent bodies and other factors (educational institutions, residential homes, social welfare centres, health institutions, police, judicial bodies, General Attorney's Offices, local and regional self-administration units and NGOs) dealing with the identification and elimination of violence and with providing protection and help to the person exposed to any form of family violence.

The obligations of competent bodies and other factors participating in the identification and elimination of family violence and offering support and protection to persons exposed to any form of family violence, are the following:

1. In every competent Ministry which participates in the identification and elimination of violence and in offering help and protection to the persons exposed to family violence, nominated coordinators for gender equality are entrusted with monitoring of the adherence to these Rules. They shall demand a report on the implementation of the Rules twice a year, and report on it to the Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity, which shall submit a comprehensive report to the Government of the Republic of Croatia;
2. Establishment of cooperation and information exchange with local and regional self-administration units, i.e. coordinators for gender equality in the public administration offices, in the commissions for gender equality in counties and NGOs dealing with programmes intended for the protection of the victims of violence and recognition of their rights. The purpose of this effort is sharing the experiences and establishing good practices;
3. In local and regional self-administration units regular meetings must be held with the presence of the representatives of competent bodies, i.e. coordinators for gender equality in the public administration offices, in the commissions for gender equality in counties and representatives of the NGOs dealing with programmes intended for the protection of the victims of violence and recognition of their rights concerning the problems of individual family violence cases, bearing in mind the realized achievements in coping with this problem;
4. Based on data collected from competent bodies and NGOs dealing with programmes intended for the protection of victims of violence and recognition of their rights, the coordinators for gender equality in public administration offices will produce reports on family violence and submit them to the Ministry in charge of family, Ministry in charge of justice affairs, the Commission for the Monitoring and Improvement of the Work of Bodies in Charge of Criminal and Misdemeanour

Procedure and Execution of Sanctions Related to Family Violence, the Ombudsperson for Gender Equality, the Ombudsperson for Children and the Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia, twice or three times a year (these reports must be treated as particularly confidential; the data should be expressed numerically, by sex and age, or in some other appropriate manner providing that the right to privacy is not jeopardized);

5. Establishment of cooperation with other factors which could be particularly helpful in a particular case, such as NGOs, religious communities, family counselling centres and experts in the field of family violence;
6. All competent bodies are obliged, in the course of their actions, to protect the interests of the child pursuant to the Convention on the Rights of the Child;
7. All competent bodies are obliged, in the course of their actions, to protect the interests of women exposed to family violence, pursuant to the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women and the Recommendations of the UN Committee in charge of monitoring the implementation of this Convention and other international regulations.

3. OTHER ACTIVITIES AND OBLIGATIONS

In accordance with the measures defined by the National Strategy on Protection against Family Violence it is necessary to work out the manners of raising public and professional awareness for the issues of family violence. It is necessary to develop a multi-disciplinary approach to victims of family violence and encourage them to report on all such incidents in a safe environment created by competent bodies and NGOs.

Appropriate action related to the issues of family violence demands the cooperation of all public administration bodies. Should it be left to one factor alone, be that the school, the police or the social welfare centre, this

effort would turn inefficient in the long run. Therefore, aforementioned cooperation is a precondition for a comprehensive and efficient protection of family members.

All public administration bodies are obliged:

1. When dealing with victims, in order to avoid secondary victimisation, to behave considerately, respecting the victims' dignity. In their proceedings the competent bodies and institutions are obliged to ensure a gender-sensitive treatment.
 - 1.1. When dealing with the children, the competent bodies and institutions are obliged to behave in accordance with the best interest of the child, with particular attention given to protecting all the rights and interests of the child, bearing in mind the child's age and level of psychophysical development, its health and emotional state. For this purpose, it is necessary to consult and follow the recommendations of experts on the treatment of children – victims of family violence;
2. The perpetrator of the violence must be informed of the possibility of attending a psychosocial treatment programme, without any prejudication of the misdemeanour/criminal liability, with the aim of assisting the perpetrator in achieving the change of behaviour;
3. On personal request, the party – victim of family violence must be informed on the course and/or outcome of judicial proceedings;
4. The party – victim of family violence must be informed on all further actions;
5. To keep a unified record of ruled sanctions and applied measures, and submit these data to the Ministry competent for justice affairs.

4. FINAL PROVISIONS

1. Every public administration body involved in the identification and elimination of violence and providing help and protection to the persons exposed to family violence is obliged to act in accordance with the provisions of these Rules.
2. These Rules have been drafted on the basis of statutory regulations. In cases of amendments or additions to specific acts, every public administration body is obliged, within its scope of competence, to draw up a proposal for the amendment of the Rules within 30 days of the passing of amendments or additions to the act, and submit this proposal to the Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity.
3. All institutions competent within the scope of these Rules are obliged to ensure 24-hour duty service, in the manner of establishing and organizing a back-up duty service of experts for family violence.
4. Upon entry into force of these Rules all relevant Ministries must inform the bodies and institutions within their scope of competence about the existence and purpose of these Rules and must ensure their availability. Furthermore, all necessary actions must be undertaken to provide their consistent implementation.
5. All persons of competent bodies responsible for the implementation of these Rules will verify with their signature that they are acquainted with the provisions thereof and will accept responsibility for their implementation.

